

SAMFUNDET
SVERIGE - FINLAND
EN 100-ÅRIG HISTORIA

Finland var en del av det svenska riket i sexhundra år, dubbelt längre än Skåne har varit det idag. Efter 1808-1809 års krig skiljdes ländernas vägar och först vid Finlands självständighetsförklaring 1917 öppnades nya möjligheter för att återuppta de nära kontakterna, nu med båda länderna som självständiga stater.

En viktig drivkraft var därvid den gemensamma historien, kulturen och den rättsliga grunden. Under de mer än hundra år som förflutit hade förhållandena naturligtvis förändrats på ömse sidor om Bottenhavet. Efter att i flera hundra år ha tjänat som slagfält i krigen mellan det svenska och ryska riket hade Finland fått en lång period av fred, som möjliggjorde en stabilare utveckling. Den ryska tiden hade erbjudit Finland ett större självstyre, medan den ryska övermakten samtidigt utgjorde ett ständigt hot. Finland hade nåtts av internationella fläckar framför allt via den mångkulturella ryska huvudstaden Sankt Petersburg.

Det finska språket hade kämpat sig fram till sin rätta plats i landet, samtidigt som svenskans ställning som andra nationalspråk garanterades i lag i den nya nationella identiteten och självkänslan. Allt detta hade stärkt nationalkänslan och förberett landet för den självständighet som blev möjlig i revolutionens kaos 1917. Efter det fruktansvärda medborgarkriget i frigörelsens spår var Finland moget att på nytt orientera sig västerut.

Okunskap om Finland

Västerut betydde, liksom det alltid har betytt, Sverige. Finland hoppades på Sveriges hjälp. Det fanns starka sympatier i Sverige för dessa strävanden. Finlands vänner i Sverige ville främja intresset för Finland och dess kultur, nu när erkännandet av landets självständighet var ett faktum. Okunskapen i Sverige om Finlands utveckling efter skilsmässan 1809 var dock stor.

Samfundet Sverige-Finland fick från början en viktig uppgift i att överbrygga detta förhållande, en uppgift som ingalunda har minskat i sin betydelse men till sin karaktär förändrats under Samfundets över 90-åriga tillvaro. Tidsandan efter 1917 var gynnsam. En väg av nya medborgarorganisationer, ideella eller yrkesbaserade, tycks ha följt i första världskrigets spår. Närmast riktades ansträngningarna mot att få Finland inneslutet i den krets av medborgarföreningar i de nordiska länderna, vars svenska gren, Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, hade bildats vintern 1919. Dessa ansträngningar misslyckades på grund av ett norskt veto, ett veto som upprepades även efter det att Island anslutits till kretsen av Nordenföreningar.

Ålandsfrågan

Men det handlade inte enbart om tidsandan; Ålandsfrågan blev en utrikespolitisk prövning för Sverige, Finland och Åland. Sverige visade tydligt intresse för Åland och stöttades av en överväldigande opinion på Åland som i en folkomröstning röstade för att Åland skulle tillhöra Sverige. Kontroversen om Åland pågick i flera år. Upprördheten var stor och förgiftade tidvis de bilaterala förbindelserna. Frågans lösning i Nationernas Förbund 1921 blev en kompromiss baserad på finländsk statstillhörighet, skydd för Ålands svenska språk och kultur och ett självstyre som infördes den 9 juni 1922. Som så ofta med kompromisser var ingen part riktigt nöjd.

Det var i detta läge finlandsvänner i Stockholm i början av år 1924 beslöt bilda en särskild medborgarförening. Dess syfte skulle vara - och är - att samla alla svenskar som önskar lära mer om Finland, möta dess kultur i alla former och gynna de svensk-finska relationerna. Grundarna ville öka förståelsen mellan det svenska och finska folket och på beprövade sätt skapa en grund för ett närmare samarbete. I Samfundets stadgar formuleras dessa uppgifter så här: att stärka förbindelserna mellan Sverige och Finland på den andliga och materiella kulturens områden, att sammanföra svenskar och finländare i Sverige med svenskt eller finskt modersmål, att i Sverige arbeta för ökad kännedom om Finland bland annat genom föreläsningar, studieresor, utställningar etc.

Samfundets mor

Grundandet av föreningen skedde genom att ansluta till en sedan 1919 existerande mindre förening, Finländska Föreningen. Dess ordförande var generalmajoren, sedermera generalen Ernst Linder, frivillig på den vita sidan i inbördeskriget 1918 och senare i vinterkriget 1939. Ernst Linder blev senare samfundets tredje ordförande åren 1930-43. Formellt grundades samfundet genom att stadgeenligt ombilda den Finländska Föreningen i april 1924. Samfundets förste ordförande blev professor Theodor Odhner, som på denna post efterträddes av en lång rad framstående företrädare för svenskt kultur- och näringsliv. En betydelsefull profil i verksamheten under en lång följd av år var en av grundarna, Hanna Palme-von Born, kallad Samfundets mor.

Verksamheten var redan från början mångskiftande. Under årens lopp har en lång rad finländska kulturpersonligheter presenterats för svensk publik. De har representerat olika delar av det finska samhället, konst, litteratur, arkitektur, musik, aktuell politik och försvar. Vissa teman har återkommit genom åren; namn som Runeberg och Mannerheim förekommer frekvent i föredragsrubrikerna. Konkreta samarbetsprojekt inom industri och ekonomi har fått sin påpassliga belysning och man har inte heller väjt för mera kontroversiella frågor som Ålandsfrågan eller möjligheterna till en gemensam säkerhetspolitik.

6 december högtidlighålls

Samfundet har som tradition att högtidlighålla finska högtidsdagar såsom Finlands självständighetsdag den 6 december. Vid särskilda jubileumstillfällen har Sveriges kungapar, Finlands presidentpar, statsministrar och andra framstående befattningshavare deltagit. Samfundet hade tidigare för sed att anordna ankomst- och avskedssamkväm för Finlands sändebud i Stockholm liksom olika evenemang i samverkan med härvarande ambassad.

I början organiserade Samfundet resor i Sverige för finländska småbrukare och journalister, en verksamhet som småningom fallit bort. Under senare år har Samfundets medlemmar regelbundet erbjudits populära sommarresor till teater-, musik- och utställningsarrangemang i Finland. I Sverige har anordnats utställningar av finländsk konst, kyrkobesök, konserter, modevisningar etc. Samfundet har tagit initiativet till och genomfört olika insamlingar eller deltagit i större sådana, såsom den stora insamlingen för Finland vintern 1939, för Fadderortsrörelsen 1943 och för Finlands krigsinvalidier 1990.

Andra insamlingar att nämna är den som samfundet organiserade i Sveriges skolor för det Sibeliusmonument som nu finns i Helsingfors. Med bistånd av Stockholms stad och svenskt näringsliv samt på initiativ av de svenska Finlandsfrivilliga skapade samfundet år 1988 en Finlandspark på Östermalm i Stockholm, nära Värtahamnen. Varje tidsperiod har medfört nya frågeställningar att belysa och bevaka. Inträdet i EU innebar för både Sverige och Finland något nytt - om också en anpassning från mycket olika utgångspunkter.